

KOMPANIJE PRILAGOĐAVAJU POSLOVNE STRATEGIJE – EVROPSKA KOMISIJA PRIPREMA MERE RASTEREĆENJA

TRAŽENJE IZLAZA

LONDON – Poslovi na globalnom tržištu komunalnih i elektroenergetskih kompanija uvećani su vrednosno za 25% u 3. kvartalu ove godine u poređenju sa prethodnim tromesečjem. Najnovija analiza firme Ernst & Young (EY) utvrdila je da je vrednost poslova u tom periodu iznosila 31,7 milijardi dolara, uz devet dominantnih transakcija vrednosti od po iznad milijardu dolara. Analitičari EY ocenjuju da ovi rezultati pokazuju da komunalne kompanije prilagođavaju svoje portfolije pružavanju neizvesnosti na tržištu električne energije. „Zapažamo ratući trend korišćenja prilika na upstream sektoru i downstream oblasti lanca snabdevanja radi sticanja konkurentne prednosti“, stoji u analizi. U tromesečju je najzapaženija bila 4,6 milijardi dolara vredna kupovina britanske kompanije Invensys od strane francuskog Schneider Electric i 2 mlrd.\$ plaćena firma Midland Cogeneration od strane konzorcijuma japanskih i kanadskih penzionih fondova GSIA. EY izveštaj procenjuje da će izmene u političkim, regulatornim i robnim osnovama dovesti do nastavka izmena tradicionalnih modela poslovanja na ovom tržištu, sužavajući njihovo usmeravanje na osnovne poslove, na račun sporednih aktivnosti i kupovina u oblasti vertikalnih i horizontalnih uslužnih poslova. EY ukazuje da reforme tržišta takođe nastavljaju da podstiču transakcione aktivnosti, pri čemu je najveći posao bila kupovina udela od 89% Moskovske integrisane elektroenergetske kompanije od strane Gasprom Energoholdinga za 3,8 milijardi dolara, kao deo privatizacionog programa vlade glavnog grada Rusije. EY ukazuje da će u naredne dve godine poslove kupovine u ovom sektoru obeležiti program deregulacije i razdvajanja 10 vertikalno integrisanih japanskih komunalnih elektroenergetskih kompanija, privatizacije javnih proizvodnih elektroenergetskih kompanija u Australiji, kao i letošnja najava američkog predsednika Obame o kreditiranju sa sedam milijardi dolara investicija u elektroenergetsku mrežu pod-saharskog područja Afrike.

LONDON – Kompanija RWE npower procenjuje da će udeo troška proizvodnje električne energije u računu za struju opasti sa 50% od pre tri godine, na 35% u 2020, zbog bržeg rasta udela “netržišnih” komponenti poput subvencija za obnovljivu energiju, socijalne komponente i finansiranja energetske efikasnosti. Izvršni direktor ove britanske podfirme nemačkog energetskeg kolosa RWE, Paul Massara navodi da su sve ove inicijative značajne, ali potrošači moraju znati da će im one uvećavati neko

vreme račune za električnu energiju. **Reuters** ovaj fenomen ilustruje primerom Danske, gde prema analizi tamošnje energetske istraživačke grupacije VaasaETT, domaćinstva plaćaju najskuplju električnu energiju, oko 31 evro cent za kWh, zato što više od polovine troška, ili 55%, predstavljaju razni pomenuti nameti. Ova situacija je tamo dovela do fenomena da državna energetska kompanija, DONG Energy, pored prodaje energije, zarađuje i na prodaji modela štednje energije svojim potrošačima. “Možda deluje paradoksalno da energetske kompanije savetuju potrošačima kako da smanje potrošnju energije, ali je moguće razviti nove poslove na toj usluzi”, kaže za Reuters potpredsednik DONG-a Torben Haring.

2

ESEN – Nemačka energetska kompanija RWE treba da objavi odluku o otpuštanju 2.500 zaposlenih u nekim od svojih termoelektrana u zemlji, objavljuje 6. novembra list **Rheinische Post**, pozivajući se na upućene izvore. Ovaj energetske kolos takođe razmatra opciju smanjenja broja zaposlenih za još 10.000 ljudi u okviru rezanja termoenergetskih kapaciteta u zemlji i inostranstvu. RWE u Nemačkoj ima 14.500 zaposlenih, od kojih, prema tvrdnjama lista, planira u narednih par godina da otpusti do 3.500. Portparol kompanije nije želeo da komentariše ovu informaciju. Izvršni direktor RWE Peter Terium je prošle godine najavio plan rezanja godišnjih troškova kompanije u 2013. od 1,2 milijarde dolara.

ATINA – Dugovanja za neplaćene račune za električnu energiju u Grčkoj uvećavaju se dnevno za po četiri miliona evra, objavljuje dnevnik Kathimerini pozivajući se na izvor u tamošnjoj Javnoj elektroenergetskoj korporaciji (PPC). Neimenovani sagovornik iz PPC očekuje da takav trend dovede kompaniju u bezizlaznu situaciju već u decembru ove godine. **ANSA**

MINSK - Beloruski predsednik Alieksandar Lukašenko izdao je dekret o stupanju na snagu ugovora s ruskom nuklearnom firmom AtomStrojEksport za gradnju prve nuklearne elektrane u Belorusiji. Dozvole za gradnju, dokumentacija kao i nužna infrastruktura već su obezbeđeni. Elektrana će imati dva reaktora pojedinačne snage 1,2 GW, javlja **Voice of Russia**.

BUKUREŠT – Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) saopštila je 5. novembra da je za 50 miliona evra kupila udeo od 1,9% u rumunskom proizvođaču prirodnog gasa, kompaniji Romgaz. EBRD je kupio deonice kompanije tokom inicijalne javne ponude (IPO) 15% od državnog udela u Romgazu. Rumunska država je od ove privatizacije prikupila ukupno 1,7 milijardi leja (382,9 miliona evra), a posle toga je ostala sa udelom od 70% u Romgazu. **SeeNews**

SOFIJA – Bugarska je dogovorila sa ruskom stranom da već od prve godine počne da prima dividende od projekta Južni tok, što nije pošlo za rukom ni jednoj drugoj državi koja učestvuje u ovom poslu, rekao je u nedelju bugarski ministar energije Dragomir Stojnev. On je za bugarski **Nacionalni radio** potsetio da je prvobitno bilo predviđeno da Bugarska dobija dividende 15 godina posle početka eksploatacije gasovoda, obzirom da ruska strana u celini finansira gradnju bugarske sekcije. S druge strane, poslanik Koalicije za Bugarsku Taško Ermenkov objasnio je na **Nacionalnoj TV** da Bugarska neće platiti ni jedan lev za Južni tok u prvih pet godina. Ruska strana je pristala na petogodišnji grace period za kredit za finansiranje gradnje bugarske deonice, koji će dobiti projektna kompanija. Kredit je sa otplatnim rokom od 22 godine, ali će ga u realnim okvirima Bugarska otplaćivati u 17 godina, pojasnio je Ermenkov. Sredstva od dividendi na prihode od tranzita gasa, Bugarska će koristiti za otplatu kredita. Prema Ermenkovu, 80% prihoda od tranzita gasa koje primi Bugarska ići će na otplatu kredita, a 20% ostajaće državi kao profit.

3

POLITIKA, REGULATIVA

BRISSEL – Evropska komisija priprema za proleće iduće godine dubinsku analizu o cenovnim pokretačima električne energije i prirodnog gasa, u sklopu napora da smanji procep u cenama ovih energenata između Evrope i SAD, kazao je 5. novembra resorni EU komesar Günther Oettinger. On je prilikom prezentacije smernica za podršku vlada na tržištu električne energije kazao da će analiza pokazati gde se, osim na visokim subvencijama, mogu napraviti uštede u troškovima, “pri čemu se kod gasa razlozi mogu naći u cenama indeksiranim za naftu, monopolima, jednom snabdevaču i odsustvu potpuno integrisanog internog tržišta”. Komisija takođe planira za januar objavljivanje jednog sveobuhvatnijeg papira o

cenama gasa i struje, što su od nje u maju tražili EU lideri. Papir će obuhvatiti presek istorije cena električne energije i gasa u EU, sadašnju situaciju i procene EK za budućnost, kazao je Oettinger. **Platts**

BRISSEL – Trgovci prirodnim gasom i električnom energijom neće biti u obavezi da prijavljuju over-the-counter (OTC) veleprodajne poslove u oblasti prirodnog gasa i električne energije unutar iste korporativne grupe, kada stupe na snagu nova EU pravila o prijavi poslova trgovine, saznaje **Platts** uvidom u nacrt novih propisa koje je pripremila Evropska komisija. Nacrt do detalja propisuje način implementiranja izveštaja o trgovanjima predviđenih REMIT-om - EU regulativom o integritetu i transparentnosti energetskog tržišta.

Pravila će tražiti od trgovaca da prijave EU regulatornoj agenciji ACER detalje o svim veletrgovinskim ugovorima za isporuke gasa i struje u EU za isti dan, dan unapred, dva dana unapred, vikend i na duži rok. Takođe i sve ugovore o trgovini derivativima, uključujući terminske, kao i primarne i sekundarne zakupe gasnih i elektroenergetskih kapaciteta, kao i njihovih derivativa. Međutim, biće u obavezi da prijave trgovine unutar grupacije samo ako se realizuju na organizovanim tržištima, kao što su berze. OTC poslovi ne podležu tim

propisima ako su subjekti unutar grupe registrovani kao učesnici na tržištu. Takođe se neće morati prijavljivati ugovori o fizičkim isporukama električne energije iz obnovljivih izvora proizvedene u elektrani kapaciteta do 10 MW i gasa proizvedenog iz OIE kapaciteta do 20 MW. Trgovci će morati da prijave sve standardizovane ugovore najkasnije dan pošto se zaključe, dok je ACER zadužen REMIT-om da ispita postojanje eventualnih kršenja tržišnih pravila. Evropska komisija planira da predloži ova pravila pre kraja godine, koja posle tromesečnog preispitivanja idu na usvajanje Evropskom parlamentu i Savetu, da bi bila usvojena kao obavezujući zakon i eventualno stupe u dejstvo krajem 2014.

4

LONDON – Porezi na ugljendioksid i sistemi trgovine emisijama su troškovno najefikasniji modeli smanjenja emisija CO₂, preporučuje vladama nova studija OECD-a. Efektivne cene ugljendioksida pokazuju da su ovi instrumenti bolji od drugih oblika intervencije, poput podsticajnih tarifa, subvencija i drugih regulatornih instrumenata, dodaje se u izveštaju.

Na primer, prosečan trošak za smanjene tone emisija CO₂ u sektoru drumskog transporta može biti do osam puta veći ako se koriste drugi instrumenti, a ne porezi na gorivo, utvrdio je OECD. Studija je zasnovana na iskustvima klimatske politike iz sektora najvećih zagađivača iz 15 zemalja – proizvodnje električne energije, drumskog saobraćaja, industrije hartije i cementa, kao i domaćinstava. Analiza je pokazala da je u sektoru električne energije, potrebno 176 evra kapitalnih subvencija za smanjenje tone emisija CO₂;

da podsticajne tarife koštaju 169 evra po toni, dok sistemi trgovine emisijama u proseku staju 10 evra po toni CO₂. Uprkos tome, kapitalne subvencije i feed-in tarife su i dalje najrašireniji instrumenti borbe za smanjenje emisija CO₂. oecd.org

LONDON - Bivši američki potpredsednik Al Gore pretpostavlja da će elektrane na fosilna goriva izgubiti ekonomsku vrednost pre očekivanog vremena, zbog promena u zakonodavstvu, napretku inovacija,

društvenih normi, tržišnih sila ili ekoloških "šokova". Gore, predsednik Generation Investment Management-a, pozvao je svetsku zajednicu na smanjenje ulaganja u elektrane na fosilna goriva. World Resources Institute je objavio da je na globalnom nivou planirana izgradnja čak 1.199 novih elektrana na uglj. Istovremeno u izveštaju pod nazivom "Trends in global CO2 emissions", koji godišnje objavljuje holandska agencija za prirodnu okolinu u saradnji sa Zajedničkim istraživačkim centrom Evropske komisije za CO2, navodi se da su emisije CO2 tokom 2012. dostigle novi rekord od čak 34.5 milijardi tona, ali je istovremeno stopa

rasta CO2 iznosila samo 1.4%, uprkos rastu svetske privrede za 3.5%. *Financial Times*

BRISEL – Ostvarenje energetske i klimatske ciljeve za 2030. koji se trenutno formulišu u Evropskoj komisiji. uštedelo bi do 35 milijardi evra godišnje na troškovima lečenja, kao posledica manje zagađene atmosfere, saopštili su agenciji *Reuters* izvori u EU. Oni bi dodali i pola procenta rastu BDP-a, zbog ušteda na uvozu nafte i gasa. Agencija je došla do ovih podataka iz nacrtu izveštaja EK o efektima ciljeva za 2030. koji treba da budu objavljeni početkom iduće godine. U opticaju je cilj smanjenja emisija gasova sa efektom zelene bašte (GHG) od 40% i povećanje udela obnovljive energije u ukupnom energetskom miksu na 30%, saznaje *Reuters* iz EU izvora koji su zahtevali anonimnost.

BUDIMPEŠTA – Energetski regulatori država Višegradske četvorke (Mađarska, Češka, Poljska, Slovačka) potpisali su u sredu u Budimpešti deklaraciju o jačanju saradnje i složili se da preduzmu zajedničke mere radi smanjenja "veoma visokog" tereta računa za energiju na potrošače, kazao je čelnik mađarskog regulatora MEKH Lajoš Dorkota. *MTI*

SOFIJA - Bugarska državna energetska kompanija NEK tužila je sudu tri inostrana distributera električne energije u toj zemlji, firme EVN Bulgaria, ČEZ Bulgaria i Energo-Pro. NEK traži nadoknadu za neplaćene troškove prenosa električne energije, javlja bugarski dnevnik *Novinite*.

BRISSEL – U svetlu rasta cena električne energije u EU, Evropska komisija (EK) objavila je 5. novembra preporuke vladama vezano za podršku obnovljivim izvorima energije (OIE) i mehanizme državne pomoći na energetskom tržištu, prvenstveno održanju rezervnih elektroenergetskih kapaciteta. EU komesar za energiju Guenther Oettinger saopšio je da javna intervencija u ovom segmentu mora biti troškovno efikasna i prilagođena novim uslovima. **Bloomberg** navodi da debata o ovom pitanju dolazi u vreme kada Nemačka

traži načine da smanji breme podrške OIE, čiji teret se više nego učetvorostručio u računima za struju tamošnjeg domaćinstva od 2009. na ovamo. Sa sazrevanjem tehnologija u OIE i smanjenjem njihovih troškova, buduće investicije u ovom sektoru treba da budu rukovođene tržišnim mehanizmima, a ne garantovanim cenama od strane vlada, saopštila je EK. Podrška OIE – dodaje se u preporukama . mora biti svedena

6

na minimum. “U praktičnim okvirima to znači da feed in tarife treba da budu zamenjene feed in premijama (tržišne cene plus premija) ili drugim instrumentima podrške”, stoji u saopštenju. Komisija takođe predlaže aukcijske prodaje električne energije proizvedene iz OIE ponuđaču sa najnižom cenom. Saopštenje od 5. novembra, koje nije obavezujuće, takođe uključuje više preporuka za rezervne termoelektrane na gas i ugalj. “Zemlje bi trebalo da uklone sve nepravilnosti, poput regulisanih cena, ili visokih subvencija za OIE, koje mogu onemogućiti tržišne da pruži prave podsticaje za ulaganja u proizvodne kapacitete”, saopšteno je iz EK. Najzad, vlade se pozivaju da obezbede da proizvođači iz OIE reaguju na signale sa tržišta tako što će, na primer, nuditi povoljnije tarife kupcima za potrošnju energije mimo špiceva.

BRISSEL – Evropsko udruženja elektroenergetske privrede EURELECTRIC odmah je pozdravio saopštenje Evropske komisije sa smernicama vezanim za državnu intervenciju u toj oblasti, ocenjujući da predlozi

ograničavaju ulogu vlada u remećenju tržišnih mehanizama i daju jak oslonac instrumentu trgovine emisijama štetnih gasova (ETS). “Posebno pozdravljamo

priznanje Komisije da loše projektovane državne intervencije, makar bile dobronamerne, štete kompletiranju unutrašnjeg energetskog tržišta i dovode u rizik investicije u energetski sistem. Vlade treba da ograniče svoje mere na troškovno efikasne, tržišno zasnovane i tehnološki neutralne šeme, ocenio je generalni sekretar EURELECTRIC Hans ten Berge.

PARIZ – Suprotno oceni Evropske komisije, jedna francuska investiciona grupacija je istraživanjem utvrdila da je porast obnovljivih izvora energije ima ključnu ulogu u smanjenju emisija štetnih gasova, a ne ekonomska recesija. CDC Climat, u vlasništvu francuskog suverenot fonda Caisse des Depots, tvrdi da rezultati do kojih je ta grupacija došla oduzimaju prostor ovom ključnom argumentu kojim Brisel nastoji da opravda buduća smanjenja ciljeva klimatske politike. “Dobra vest je da su emisije CO2 u Evropi smanjene za oko 1,1 gigatona od 2005”, rekla je Emilie Alberola, šef sektora za tržište ugljenika i energiju u CDC Climat. Bezmalopolo polovina

od toga, odnosno 500 miliona tona neemitovanih emisija CO2, posledica je ulaganja u energiju vetra i sunca, tj. smanjenja proizvodnje električne energije iz fosilnih goriva. **Power Engineering International**

7

BRISEL – Evropska komisija predložila je 7. novembra legislativu potrebnu da bi EU formalno ratifikovala pridruživanje i drugom periodu (2013-2020) Kjoto protokola o klimatskim promenama. EU članice i Island su se već obavezale da do 2020. ostvare ukupno smanjenje emisija gasova sa efektima zelene bašte (GHG) za 20% u odnosu na nivo iz 1990. Odluka o Ratifikaciji, koju treba da usvoje Evropski parlament i savet Evrope, uspostaviće rokove prema kojima EU, njene zemlje članice i Island treba zajedno da postignu smanjenje GHG za 20%. Ovaj akt, međutim, ne menja bilo koji pojedinačni nacionalni cilj iz klimatskog i energetskog paketa EU, niti plafon EU sistema trgovine emisijama, koji 2020. treba da ostvari smanjenje emisija GDH od 21% u odnosu na 2005. EK teži tome da proces ratifikacije na EU i nacionalnim nivoima bude završen do februara 2015. SAD se nikada nisu pridružile Protokolu iz Kjota, delom zato što njime nisu obuhvaćene Kina i druge države koje odlikuje brz razvoj. **Energia.gr**

ZAGREB - Hrvatski operator tržišta energije (HROTE) i Hrvatski operator prenosnog sistema (HOPS) sklopili su 6. novembra Sporazum o poslovnoj saradnji na uspostavljanju hrvatske berze električne energije. Operatori u zajedničkom saopštenju ističu da će biti odgovorni za organizovanje berze za fizičku trgovinu

8

električne energije na celom području Hrvatske i njeno povezivanje s drugim berzama, u skladu sa preporukama EU. „S obzirom na uspešno povezivanja berzi električne energije severozapadne Evrope namera Evropske unije je da se do kraja 2014. godine na EU nivou povežu nacionalne berze električne energije, uključujući i Hrvatsku", navode operatori. ***Business.hr***

ZAGREB - U svim energetske sektorima u prošloj godini zabeležena je stagnacija ili nastavak pada potrošnje energije, navodi se u izveštaju o radu Hrvatske energetske regulatorne agencije (HERA) za 2012. prezentiranom u sredu Hrvatskom saboru. Nastavljen je trend pada kupovne moći i likvidnosti, pa je zbog nagomilanih dugovanja porastao broj kupaca kojima je obustavljena isporuka energije, navodi HERA. Nastavljen je trend pada potrošnje prirodnog gasa. U sisteme za proizvodnju i distribuciju i toplotne energije godinama se nije dovoljno ulagalo. ***Business.hr***

ZAGREB - Strogo propisani uslovi za gradnju benzinskih stanica (BS) i nepotrebno administriranje udaljavaju investitore od Hrvatske, upozorava Nikolaj Ivčikov, direktor Lukoila Hrvatska, i to ilustruje brojem od čak 41 dokumenta koji vlasnici BS moraju prikupljati tokom godine i pri otvaranju objekta. Ivčikov je tokom prošlonedeljnog Energy Market Foruma u Zagrebu naveo i da je Lukoil u poslednjih 30 dana imao 26 poseta raznih inspekcija, koje su uglavnom utvrđivale formalne nepravilnosti po pitanju ažuriranja

dokumentacije. Nismo imali ni jednu primedbu na sigurnost kupaca, zaposlenih i imovine, kao ni na finansijsko poslovanje“, navodi on. Kad je reč o otvaranju novih objekata, Ivčikov kao primer nepotrebne administracije navodi minimalne tehničke uslove. “Projektanti, nadzornici, izvođači i ostali učesnici u realizaciji projekta su licencirani i moraju poznavati svu potrebnu regulativu, a dobijanjem upotrebne dozvole objekta potvrđena je potpuna ispravnost objekta. Međutim, iza toga se traži obezbeđenje minimalnih tehničkih uslova za objekat koji je već zadovoljio i maksimalne tehničke uslove, što

traje od 15 do 30 dana “, navodi Ivčikov. Sve to podrazumeva veliku izloženost nepravilnostima pri inspeksijskim kontrolama i rizik od ozbiljnih novčanih kazni zbog banalnih propusta, konstatuje direktor Lukoila Hrvatska. **Poslovni dnevnik**

ZAGREB – Predsednik Hrvatske energetske regulatorne agencije (HERA) Tomislav Jureković izjavio je da ne može proceniti hoće li, posle električne energije, građanima u dogledno vreme stizati i niži računi za prirodni gas. Odgovarajući na pitanja poslanika Sabora, kojima je podneo Izveštaj o radu Agencije za 2012. godinu, Jureković je pojasnio da se trenutno u hrvatskom okruženju na berzama električna energija može dobiti relativno jeftino, ali sa gasnom u Evropi to nije slučaj. Trenutna nabavna cena gasa za snabdevače iznosi 2,20 kuna po kubnom metru (0,288 evra) bez PDV-a. **Business.hr**